

Besøgsregler trådte handikappedes selvbestemmelsesret under fode

Det var et urimeligt indgreb i den personlige frihed, da coronaregler forbød besøg i private hjem på botilbud, mener Institut For Menneskerettigheder. I en sag fra Helsingør kritiserer socialtilsynet, at man gik for langt.

Forestil dig, at myndighederne forbød alle over 65 år at få besøg i deres hjem. Det ville udløse protester. Men det var faktisk sådan et forbud, myndighederne indførte i marts, blot over for en anden gruppe: personer, som på grund af handicap bor på et botilbud. En bolig i et botilbud er nemlig lige såvel en privatbolig som dit og mit hjem.

Det er en af pointerne i en ny rapport fra Institut for Menneskerettigheder, der evaluerer de besøgsregler, som gjaldt på botilbud frem til denne uge. Instituttet konkluderer, at myndighederne så stort på grundlæggende rettigheder, når beboere ikke måtte få besøg i deres hjem.

»Personer med handicap har ret til at råde over deres eget hjem på lige fod med alle andre«, som teamleder Nikolaj Nielsen forklarer det.

Institut for Menneskerettigheder har talt med 20 pårørende til beboere på botilbud om nedlukningen. De fortæller om meget stramme besøgsregler. Der er beboeren, som ikke måtte modtage besøg af pårørende, selv om hun i praksis boede alene, da de øvrige boliger i botilbuddet stod tomme. Og beboeren, som ikke måtte gå i supermarkedet. Og beboeren, som blev nægtet besøg af sine forældre i botilbuddets gårdhave og fik forbud mod at gå en tur. Ifølge den pårørende varslede personalet, at beboeren skulle i karantæne i sin lejlighed, hvis hun tog på familiebesøg.

Den slags eksempler kalder Institut for Menneskerettigheder for 'overimplementering' – at kommuner eller botilbud gik længere i isolationen af beboerne, end reglerne gav lov til.

»Det er, som om man glemmer, at folk stadig har almindelige rettigheder. Der er ikke retligt grundlag for at nægte nogen at gå i Netto eller at besøge forældre, hvis man selv er i stand til at gøre det«, siger Nikolaj Nielsen, som forklarer, at reglerne giver mulighed for individuelle hensyn, men at sådanne ikke er taget i nogen af de 20 tilfælde.

Instituttets undersøgelse siger intet om omfanget af overimplementeringen. Men da organisationen Lev – livet med udviklingshandicap spurgte deres medlemmer, havde halvdelen af de 459 pårørende, som henvendte sig, oplevet, at beboere blev nægtet en gåtur eller et kortere besøg. Social- og Indenrigsministeriet fandt det nødvendigt 30. marts at præcisere reglerne i et brev til kommunerne. Her står, at personer, som bor på et botilbud, ikke kan nægtes adgang, hvis de har været ude i et ærinde eller på besøg.

Krav om bad var over grænsen

Et eksempel på overimplementering af reglerne finder vi i Helsingør. Her bestemte kommunen, at beboere, som havde været ude på gåtur eller besøg hos familier, skulle gå ind i deres bolig via egen havegang. De skulle tage alt tøj af og gå i bad, inden de betrådte fællesarealerne, og tøjet skulle vaskes ved 80 grader.

Men Socialtilsyn Hovedstaden fastslår i en mail til Helsingør Kommune, som Politiken har fået aktindsigt i, at kommunens regler var for »vidtgående«, og at der ikke var belæg for dem i loven eller i sundhedsmyndighedernes retningslinjer. Socialtilsynet opfordrer til »mindre restriktive

Kilde: Politiken 28.06.2020

retningslinjer, som tager højde for borgernes selvbestemmelsesret«. Lederen af socialtilsyn Hovedstaden, Mie Andresen, siger, at tilsynet ikke har lovhjemmel til at gribe ind over for reglerne i Helsingør.

»Men hvis coronakrisen blev ved, kunne disse skrappe restriktioner få så stor betydning for trivselen hos beboerne, at vi kunne blive nødt til at gribe indDer er jo mennesker, der hele deres liv bor i botilbud«. Socialtilsynet vil følge op på besøgsreglerne ved kommende tilsynsbesøg.

Marlene Harpsøe (DF), formand for Helsingør Kommunes beskæftigelses- og socialudvalg, slår i en mail til Politiken fast, at »Helsingør Kommune har uden tvivl et stort ansvar for at sikre, at borgernes selvbestemmelsesret ikke krænkes«.

»Men kommunen har efter min opfattelse ageret ordentligt og forsøgt at skærme særligt udsatte fra en meget aggressiv virus. Helsingør Kommune har ikke forsøgt at udnytte covid-19-situationen til at tage rettigheder fra borgerne«.

Et hjem eller en institution?

Retningslinjerne skulle naturligvis forhindre smitte. Man bor tæt på bosteder, og personer med handicap har ofte andre sygdomme, og nogle kan have svært ved at forstå eksempelvis afstandskrav. Men Institut for Menneskerettigheder fremhæver, at langt fra alle med handicap er særligt sårbare for corona. Blandt de 20 pårørende, instituttet har talt med, mener tre fjerdedele ikke, at deres pårørende er særligt udsatte.

Instituttet anbefaler, at myndighederne nøjes med besøgsforbud på fællesarealer, også hvis smitten blusser op igen.

Instituttet mener, at besøgsregler i private boliger afslører, at botilbud stadig ses som institutioner. Institutionsbegrebet blev ellers afskaffet i 1998. Der blev gjort op med gamle institutioner, hvor personer med handicap levede hele livet uden megen selvbestemmelse og ekskluderet fra det øvrige samfund. I stedet skulle personer med handicap bo i egen bolig og den enkeltes autonomi respekteres, som handicapkonventionen kræver det.

»Det har været en lang og sej kamp for at sikre personer med handicaps rettigheder. Når vi her ser, at man indfører særlige regler kun for denne gruppe, så er det institutionaliseringen, der stikker sit grimme hoved frem«, siger Nikolaj Nielsen.

Det kan formand for Socialpædagogerne Benny Andersen ikke genkende.

»I dag arbejder man ud fra, at folk bor i en selvstændig bolig og har selvbestemmelsesret. Men vi bevægede os ind i en situation, som ingen havde prøvet før, men hvor det alligevel lykkedes at få utrolig få smittede på botilbud. Selvfølgelig kan man diskutere balancen mellem den enkelte og fællesskabet i botilbuddet«, siger Benny Andersen, som påpeger, at landets socialpædagoger lænede sig op ad Sundhedsstyrelsens anbefalinger.

Benny Andersen medgiver, at man kan finde enkelte eksempler, hvor reglerne har været for stramme, men hans billede er, at der generelt har været et godt samarbejde med borgere og pårørende.

Kommunernes Landsforening har valgt at svare skriftligt. Borgmester i Odsherred Thomas Adelskov (S), formand for KL's socialudvalg, fremhæver, at coronaepidemien var en ny og alvorlig udfordring. Personalet skulle »træffe hårde beslutninger med kort varsel og på et svært grundlag uden klare retningslinjer«.

»Corona var – og er - en ny udfordring, og der vil altid være ting, vi som samfund kan gøre bedre set i bakspejlet«.

Social- og indenrigsminister Astrid Krag (S) skriver til Politiken, at hun er lettet over, at det stort set er lykkedes at holde corona væk fra botilbuddene.

»Kampen mod smittespredning og for at skærme de mest sårbare borgere var fra starten helt afgørende for vores beslutninger. Den beslutning står jeg og regeringen gerne på mål for. Men vi har også lempet besøgsrestriktionerne igen, så snart det var sundhedsmæssigt forsvarligt«.

FAKTA

BESØGSREGLER

18. marts: Styrelsen for Patientsikkerhed påbyder kommunerne at forbyde besøg på bosteder.

30. marts: Social- og Indenrigsministeriet præciserer at borgere på botilbud, ikke må nægtes adgang, hvis de har været ude på besøg.

13. maj: Restriktionerne lempes. Beboere kan få besøg på udearealer af 1-2 faste besøgs personer.

24. juni: Besøgsforbud ophæves.

Fortsat muligt at lave »lokale besøgsrestriktioner, herunder helt at afskære besøgende adgang«.